

Publicatie

Auteurs: R.T. Wiegerink
Verschenen in: Belastingblad 2024/315
Datum: Juni 2024
Titel: Proceskostenvergoeding ondanks door huisgenoot verleende rechtsbijstand

HOF AMSTERDAM 20 juni 2024, nr. 22/2434

(Mrs. B.A. van Brummelen, F.J.P.M.
Haas, M. Ferrier)
m.nt. R.T. Wiegerink

ECLI:NL:GHAMS:2024:1947

Beperkte schadevergoeding vanwege overschrijding redelijke termijn. Rechterlijk overgangsrecht. Proceskostenvergoeding ondanks door huisgenoot verleende rechtsbijstand.

Uitspraak

op het hoger beroep van
[X], wonende te **[Z]**, belanghebbende,
(gemachtigde: mr. M.M. Vrolijk)
tegen de uitspraak van 29 september
2022 in de zaak met kenmerk AMS
20/6249 van de rechtbank Amsterdam
(hierna: de rechtbank) in het geding
tussen
belanghebbende
en
**de heffingsambtenaar van het
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht**,
de heffingsambtenaar.
en
- op het verzoek van belanghebbende tot
het toekennen van een vergoeding van
immateriële schade -
de Staat (de Minister van Justitie en
Veiligheid), de Minister.

1. Ontstaan en loop van het geding

1.1.

De heffingsambtenaar heeft bij
beschikking van 30 mei 2020 aan
belanghebbende een aanslag
waterschapsbelasting 2020 opgelegd ten
bedrage van € 243,33, bestaande uit een
bedrag van € 73,85 aan
Watersysteemheffing gebouwd, een
bedrag van € 114,56 aan
Watersysteemheffing ingezetenen en een
bedrag van € 54,92 aan
Zuiveringsheffing woonruimte.

1.2.

Belanghebbende heeft tegen de aanslag
bezwaar gemaakt. Tevens heeft
belanghebbende verweerder in gebreke
gesteld voor het niet tijdig doen van
uitspraak op bezwaar.

1.3.

Bij uitspraak op bezwaar van 16 oktober
2020 heeft de heffingsambtenaar het
bezwaar ongegrond verklaard.

1.4.

Bij besluit van 18 mei 2021 heeft de
heffingsambtenaar aan belanghebbende
een dwangsom toegekend van € 857.

1.5.

Belanghebbende heeft tegen het besluit
tot toekenning van een dwangsom
bezwaar gemaakt.

1.6.

Bij uitspraak op bezwaar van 9 augustus
2021 heeft de heffingsambtenaar het
bezwaar ongegrond verklaard.

1.7.

Belanghebbende heeft tegen de
uitspraak op bezwaar van 16 oktober
2020 beroep ingesteld bij de rechtbank.

Bij uitspraak van 29 september 2022 heeft de rechtbank het beroep ongegrond verklaard.

1.8.

Belanghebbende heeft bij het Hof hoger beroep ingesteld. De heffingsambtenaar heeft een verweerschrift ingediend.

Belanghebbende heeft een nader stuk ingediend.

1.9.

Het onderzoek ter zitting heeft plaatsgevonden op 11 juni 2024. Van het verhandelde ter zitting is een proces-verbaal opgemaakt dat met deze uitspraak wordt meegezonden.

2. Feiten

2.1.

Belanghebbende is eigenaar van de woning aan de [A-straat] te [Z] .

2.2.

De woning is gelegen binnen de grenzen van het verzorgingsgebied van het [plaats] .

2.3.

De gemachtigde woont samen met belanghebbende en voert een gezamenlijke huishouding met haar.

3. Geschil in hoger beroep

In hoger beroep is in geschil of de aanslag waterschapsbelastingen terecht en naar een juist bedrag is opgelegd.

Tevens is in geschil of aan belanghebbende een hoger bedrag aan dwangsom moet worden toegekend en of de rechtbank aan belanghebbende een immateriële schadevergoeding had moeten toekennen wegens overschrijding van de redelijke termijn.

4. Het oordeel van de rechtbank

(...)

5. Beoordeling van het geschil in hoger beroep

5.1.

Belanghebbende voert ook in hoger beroep aan dat er onvoldoende inzicht bestaat in de post van 111 miljoen euro voor de kosten die door Stichting Waternet worden doorberekend aan het Waterschap. Ditzelfde geldt voor de post "Afschrijving van activa".

Belanghebbende meent dat met het enkel aan de orde stellen hiervan, voldoende gemotiveerd gesteld is dat sprake is van redelijke twijfel en verwijst ter zake naar de uitspraak van Hof Arnhem-Leeuwarden 1 maart 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:1539 (Red.: *Belastingblad 2016/156*, m.nt. L.J. Boone). Nu de heffingsambtenaar de opgeworpen twijfel niet naar vermogen heeft weggenomen, heeft de heffingsambtenaar niet aan zijn bewijslast voldaan en is het gevolg hiervan dat de opbrengstlimiet overschreden is en de aanslag dient te worden vernietigd.

Tevens stelt belanghebbende dat geen sprake is van inhoudelijke samenhang tussen de heffingen vermeld op het aanslagbiljet. Elk bezwaar tegen de verschillende heffingen dient afzonderlijk te worden beoordeeld en per bezwaar dient de heffingsambtenaar een dwangsom toe te kennen. De rechtbank heeft dit miskend.

Tenslotte stelt belanghebbende dat de rechtbank heeft verzuimd haar een vergoeding van immateriële schade toe te kennen omdat de behandeling van de bezwaar- en beroepsprocedure langer dan twee jaar heeft geduurd en zij de rechtbank om die vergoeding heeft verzocht.

5.2.

De heffingsambtenaar heeft in reactie op de grieven van belanghebbende aangevoerd dat uit de door belanghebbende aangehaalde (voor een ieder openbaar beschikbare) begroting [Begroting AGV 2020 (officiële-overheidspublicaties.nl)] blijkt dat geen

sprake is van overschrijding van de opbrengstlimiet ten aanzien van de door belanghebbende genoemde kostenposten. Het bedrag van 111 miljoen ter vergoeding van de uitvoeringskosten die Waternet maakt is voor het Waterschap een vast gegeven: dat is het bedrag dat Waternet aan het Waterschap in rekening brengt voor de taken die zij voor het Waterschap uitvoert. Belanghebbende heeft niet voldoende gemotiveerd gesteld waarom naar haar oordeel ten aanzien van deze post in de raming redelijke twijfel bestaat of sprake is van een 'last ter zake'. Hetzelfde geldt voor post "afschrijving activa": het waterschap beschikt over activa en uiteraard wordt daar op afgeschreven.

Er is sprake van een kleine overschrijding van de redelijke termijn, maar belanghebbende heeft daarvan geen stress en frustratie ondervonden, mede gelet op de reeks identieke procedures die de afgelopen jaren hieraan vooraf zijn gegaan en waarin belanghebbende telkenmale in het ongelijk is gesteld. Een matiging of het achterwege laten van een vergoeding van immateriële schade zou daarom passend zijn.

Er is terecht maar éénmaal een dwangsom toegekend, dit is conform vaste jurisprudentie.

Het Hof oordeelt ter zake als volgt.

Overschrijding opbrengstlimiet

5.3.

De heffingsambtenaar heeft voldoende inzicht verschaft in de vaststelling van de kosten die door Stichting Waternet worden doorberekend aan het Waterschap. Ditzelfde geldt voor de post "Afschrijving van activa".

Belanghebbende heeft, met al hetgeen zij heeft aangevoerd, geen twijfel weten te zaaien over het antwoord op de vraag of de desbetreffende kostenposten wel kwalificeren als een 'last ter zake'. Het

Hof acht de daarover gegeven oordelen van de rechtbank (r.o. 11 tot en met 14) en de gronden waarop deze berusten juist, en maakt deze tot de zijne.

De uitspraak van Hof Arnhem-Leeuwarden van 1 maart 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:1539 (Red.: Belastingblad 2016/156, m.nt. L.J. Boone) waarop de belanghebbende zich beroept, leidt niet tot een ander oordeel, reeds omdat in die zaak de belanghebbende er wél in was geslaagd om daaromtrent twijfel te zaaien.

Dwangsom

5.4.

De klacht van belanghebbende over hetgeen door de rechtbank is overwogen in r.o. 15 en 16 van haar uitspraak, faalt eveneens. De rechtbank is in die overwegingen op goede gronden tot een juist oordeel gekomen. Al hetgeen daartegen in hoger beroep is aangevoerd, leidt niet tot een ander oordeel. Het Hof ziet geen aanleiding om ter zake prejudiciële vragen aan de Hoge Raad te stellen.

Toekenning vergoeding van immateriële schade

5.5.

De klacht over het niet toekennen door de rechtbank van een vergoeding van immateriële schade wegens overschrijding van de redelijke termijn in de beroepsfase, slaagt wel. De rechtbank had een dergelijke schadevergoeding moeten toekennen, nu daarom door belanghebbende was verzocht en de redelijke termijn is overschreden. De redelijke termijn is immers aangevangen op 14 juli 2020 [datum ontvangst bezwaar] en is geëindigd op 14 juli 2022. De rechtbank heeft uitspraak gedaan 29 september 2022, zodat de redelijke termijn – die voor de bezwaar- en beroepsfase tezamen twee jaar bedraagt – is overschreden met ruim twee

maanden. Deze overschrijding is uitsluitend toerekenbaar aan de rechtbank, nu de heffingsambtenaar binnen zes maanden uitspraak op bezwaar heeft gedaan.

5.6.

In het overzichtsarrest (ECLI:NL:HR:2016:252 (Red.: *Belastingblad 2016/134*, m.nt. S. Bosma)) heeft de Hoge Raad over de gevolgen van een overschrijding van de redelijke termijn en over de hoogte van de vergoeding van immateriële schade bij overschrijding van de redelijke termijn onder andere het volgende overwogen: "3.9.1. In belastingzaken wordt, indien de redelijke termijn is overschreden, behoudens bijzondere omstandigheden verondersteld dat de belanghebbende immateriële schade heeft geleden in de vorm van spanning en frustratie (zie de arresten BNB 2011/232 en BNB 2014/200). (...)

3.9.2.

De omstandigheid dat het (hoger) beroep of het beroep in cassatie ongegrond is staat aan toekenning van een dergelijke schadevergoeding niet in de weg (vgl. HR 30 november 2012, nr. 11/03462, ECLI:NL:HR:2012:BX4029, BNB 2013/167).

(...)

3.9.4.

Evenmin bestaat grond om een verzoek om vergoeding van immateriële schade wegens de lange duur van een proces af te wijzen vanwege de omstandigheid dat sprake is van een (zeer) geringe kans op succes van de belanghebbende in de desbetreffende procedure (zie het arrest BNB 2014/200).

(...)

3.9.6.

Van een bijzondere omstandigheid als hiervoor in 3.9.1 bedoeld kan wel sprake zijn indien de procedure over een zeer gering financieel belang gaat. In dergelijke gevallen kan worden volstaan

met de constatering dat de redelijke termijn is overschreden (zie HR 29 november 2013, nr. 12/04301, ECLI:NL:HR:2013:1361, BNB 2014/5; hierna: het arrest BNB 2014/5).

(...)

3.10.1.

Indien de redelijke termijn is overschreden, dient voor de schadevergoeding als uitgangspunt een tarief te worden gehanteerd van € 500 per half jaar waarmee die termijn is overschreden, waarbij het totaal van de overschrijding naar boven wordt afgerond (zie het arrest BNB 2011/232). (...) Het zojuist bedoelde uitgangspunt van € 500 schadevergoeding per half jaar geldt ook indien deze forfaitaire berekeningswijze leidt tot een schadevergoeding die hoger is dan het bedrag aan belasting waarop het geschil betrekking heeft (zie het arrest BNB 2014/5)."

5.7.

Het Hof heeft in zijn uitspraak van 16 januari 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:355 (Red.: *Belastingblad 2024/135*, m.nt. G. Groenewegen), geoordeeld:

"5.6. Naar het oordeel van het Hof heeft bij de beoordeling van een verzoek om vergoeding van immateriële schade het overzichtsarrest als uitgangspunt te gelden. Dat wil echter niet zeggen dat er geen redenen kunnen zijn om een of meer elementen van dat arrest op de merites ervan te bezien, bijvoorbeeld als het gaat om de verhouding tussen het financieel belang van een zaak en de hoogte van de verlangde vergoeding voor immateriële schade.

Het Hof verwijst in dit verband naar de conclusie van Advocaat-Generaal P.J. Wattel van 17 november 2023 in een thans bij de Hoge Raad aanhangige zaak (ECLI:NL:PHR:2023:1042 (Red.: *Belastingblad 2024/120*, zie HR 14 juni 2024, ECLI:NL:HR:2024:853, *Belastingblad 2024/243*, m.nt. R.T.

Wiegerink voor het inmiddels gewezen arrest)). Nog afgezien daarvan is het bedrag van de schadevergoeding slechts als uitgangspunt € 500 per half jaar overschrijding van de redelijke termijn. Dat impliceert ruimte voor afwijkingen in bijzondere gevallen, zoals gevallen waarin dat bedrag, gelet op de omstandigheden van het concrete geval, als (overwegend) onbillijk is te beschouwen.”

5.8.

Gelet op de formulering van de Hoge Raad, die het tarief van € 500 per half jaar in het overzichtsarrest een 'uitgangspunt' noemt, bestaat er ruimte voor afwijking in bijzondere gevallen. Bij de vraag of sprake is van een bijzonder geval, kunnen de omstandigheden van het geval een rol spelen, ook al vormen zij elk op zichzelf geen reden om spanning en frustratie compleet afwezig te achten. Het Hof overweegt dienaangaande als volgt.

In een uitspraak van de ABRvS van 2 december 2009,

ECLI:NL:RVS:2009:BK5070, r.o. 2.6.4 is een gering financieel belang en een evidente wanverhouding tussen het procesbelang en de vergoeding aanleiding tot toekennen van een lager bedrag aan schadevergoeding. Het Hof neemt dit ook tot uitgangspunt en gaat ervan uit dat bij een beperkt financieel belang in het algemeen ook sprake is geringere psychische schade.

5.9.

Een uitzondering op dit uitgangspunt kan zich bijvoorbeeld voordoen als bij een geschil nog een ander belang speelt dan de enkele vaststelling van te betalen bedragen, bijvoorbeeld een accusatoir karakter van de beschikking, een belangrijk processueel gevolg daarvan voor gerelateerde zaken (zoals het geval kan zijn bij een informatiebeschikking), of als aannemelijk is dat de betrokkene voor de uit de beschikking volgende

betalingsverplichting geen uitstel kreeg en daarom – ondanks het beperkte beloop daarvan – in financiële problemen is gekomen. Dergelijke uitzonderingen doen zich in de onderhavige zaak echter niet voor.

5.10.

Ook de aard van de beschikkingen kan een reden zijn voor het oordeel over de grootte van de psychische schade. Relevant voor deze zaak is naar 's Hofs oordeel dat de rechtsgevolgen beperkt zijn in de tijd. De aanslagen waterschapsbelastingen zijn slechts voor één belastingjaar van belang; voor volgende jaren worden weer nieuwe aanslagen opgelegd. Deze aanslagen worden in de regel steeds in een vaste periode aan het begin van het jaar op initiatief van de gemeente aan belanghebbenden toegezonden. Het zijn met andere woorden heel gebruikelijke aanslagen met gelding van (relatief) korte duur. Aanslagen van deze aard zullen naar verhouding doorgaans geen grote mentale impact hebben.

5.11.

Verder heeft de heffingsambtenaar onweersproken aangevoerd dat de gemachtigde namens belanghebbende vanaf het belastingjaar 2016 steeds dezelfde grieven aanvoert tegen de aanslagen waterschapsbelastingen. Deze grieven zijn door de rechter steeds verworpen. Hoewel de rechtbank in r.o. 9 van haar uitspraak heeft geoordeeld dat op dit moment onvoldoende evident is dat de gemachtigde rechtsmiddelen alleen aanwendt om proceskostenvergoedingen, dwangsommen en immateriële schadevergoedingen te verbeuren, acht het Hof onaannemelijk dat belanghebbende veel stress heeft ervaren vanwege het uitblijven van een voor haar ongewisse beslissing. Dat de uitkomst van de onderhavige procedure zou afwijken van de eerder hierover door

haar gevoerde (identieke) procedures, ligt immers niet in de rede. Zo bezien is van een voor belanghebbende 'ongewisse uitkomst' die aanleiding geeft tot spanning en stress, slechts in geringe mate sprake.

5.12.

Het hiervoor overwogene overziende komt het Hof tot de conclusie dat in deze zaak sprake is van:

- een puur – en tevens beperkt – financieel belang;
- een gebruikelijke beschikking met een gelding van korte duur; en
- een eenvoudige zaak met reeds vele malen verworpen standaardklachten.

5.13.

Dit alles in overweging nemende is het Hof van oordeel dat het vergoeden van de (veronderstelde) psychische schade van belanghebbende naar het tarief van € 500 per half jaar in dit specifieke geval zou leiden tot een evident ongerechtvaardigde overcompensatie. In het hiervoor overwogene ziet het Hof aanleiding het tarief van € 500 per half jaar in deze zaak te matigen. Een schadevergoeding van € 50 per half jaar acht het Hof in dit geval redelijk. De redelijke termijn in eerste aanleg is, zoals reeds vermeld onder 5.5, overschreden met ruim twee maanden. Daarmee correspondeert een schadevergoeding van € 50.

Proceskostenvergoeding

5.14.

De gemachtigde heeft, daarnaar gevraagd, verklaard dat hij van beroep fiscaal jurist is, gespecialiseerd op het gebied van de lokale heffingen. Ook heeft hij nogmaals bevestigd dat hij samenwoont met belanghebbende. In zijn arrest van 19 oktober 2012, ECLI:NL:HR:2012:BY0531, heeft de Hoge Raad (in r.o. 3.2.1) geoordeeld dat als rechtsbijstand wordt verleend door een persoon die behoort tot het huishouden

van de belanghebbende in beginsel moet worden aangenomen dat deze niet op zakelijke basis is verleend en daarom niet kan gelden als beroepsmatig verleend. In dit geval is de gemachtigde evenwel een volmacht verleend waarin is vastgelegd dat alle vergoedingen die uit de procedure volgen aan hem toekomen. Op de belanghebbende komt in zoverre een verplichting te rusten om kosten ter zake van de verleende rechtsbijstand te voldoen. Van een zodanige verplichting is immers ook sprake indien de rechtsbijstand wordt verleend op basis van no cure no pay (zie HR 7 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT6841 (Red.: *Belastingblad 2011*, p. 1193, m.nt. Chr.J.M. Noordermeer-Van Loo)). Nu voorts niet is gesteld of gebleken dat de gemachtigde géén beroepsmatige rechtsbijstand pleegt te leveren aan anderen, ziet het Hof geen aanleiding om af te zien van het toekennen van een vergoeding voor beroepsmatig verleende rechtsbijstand.

Slotsom

5.15.

De slotsom is dat het hoger beroep van belanghebbende gegrond is.

6. Kosten

Het Hof vindt, gelet op het overwogene onder 5.14, aanleiding voor een veroordeling in de kosten op de voet van artikel 8:75 van de Awb in verbinding met artikel 8:108 van die wet. In het licht van hetgeen is overwogen onder 5.12. zal het Hof die kostenvergoeding bepalen met inachtneming van een factor 0,25 voor het gewicht van de zaak.

Bezwaarfase

Voor een vergoeding van de kosten van de bezwaarfase bestaat geen aanleiding, omdat de uitspraak op bezwaar volledig in stand blijft (vgl. Hoge Raad 20 maart

2015, nr. 14/01332,
ECLI:NL:HR:2015:660 (Red.:
Belastingblad 2015/214, m.nt. S.
Bosma), r.o. 2.3.1).

Beroep en hoger beroep

De vergoeding voor beroep en hoger beroep wordt vastgesteld op 4 (beroepschrift, zitting rechtbank, hogerberoepschrift en zitting Hof) x € 875 x 0,25 = € 875.

7. Beslissing

Het Hof:

- vernietigt de uitspraak van de rechtbank;
- verklaart het beroep ongegrond;
- veroordeelt de Minister tot vergoeding van de aan de beroepsprocedure toerekenbare immateriële schade tot een bedrag van € 50;
- veroordeelt de Minister tot het betalen van een proceskostenvergoeding van € 875;
- draagt de Minister op aan belanghebbende het voor de behandeling van het beroep en hoger beroep betaalde griffierecht te vergoeden tot een totaalbedrag van € 184; en
- veroordeelt de Minister tot vergoeding van de wettelijke rente over het te vergoeden griffierecht, de proceskostenvergoeding en de toegekende vergoeding van immateriële schade, te rekenen vanaf vier weken na verzending van deze uitspraak tot aan de dag van algehele voldoening.

Noot

Deze procedure betreft een aanslag waterschapsbelasting waarin belanghebbende verzoekt om toekenning van een dwangsom wegens het niet tijdig doen van uitspraak op bezwaar. Op het punt van de gestelde overschrijding van de opbrengstlimiet

volsta ik met verwijzing naar r.o. 5.3 van de uitspraak.

Wat betreft de dwangsom beslist het hof terecht dat daarop slechts eenmaal aanspraak kan worden gemaakt als niet tijdig is beslist op meerdere in één geschrift verenigde besluiten en sprake is van één ingebrekestelling (zie Hof Amsterdam 28 oktober 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:3684, *Belastingblad 2022/176*, m.nt. Redactie en vgl. CRvB 9 oktober 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:3079).

Voor de beperkte overschrijding van de redelijke termijn komt belanghebbende slechts een schadevergoeding toe van € 50 gezien het beperkte financiële belang, de omstandigheid dat sprake is van een 'gebruikelijke' beschikking met korte geldingsduur en het feit dat sprake is van een eenvoudige zaak. Die beslissing is niet in lijn met het in HR 14 juni 2024, ECLI:NL:HR:2024:853, *Belastingblad 2024/243* met mijn noot, opgenomen overgangsrecht. De reden daarvan kan zijn dat de uitspraak van het hof dateert van zeer kort na dit arrest. Kennelijk heeft het hof geen rekening gehouden met het arrest, hetgeen mogelijk een cassatieberoep uitlokt. Zouden de nieuwe regels in dit geval wel onverkort van toepassing zijn, dan zou dit een geval zijn geweest waarin belanghebbende geen aanspraak kan maken op een immateriële schadevergoeding. Het financieel belang is immers geringer dan € 1.000 en de overschrijding van de redelijke termijn is korter dan een jaar. Het arrest van de Hoge Raad lijkt geen ruimte te bieden voor het toekennen van een lagere schadevergoeding van € 500 per halfjaar termijnoverschrijding, behoudens die gevallen waarin de bagatelgrens aan een schadevergoeding in de weg staat.

Rechtsbijstand die wordt verleend door een huisgenoot geldt in principe niet als door een derde verleende beroepsmatig verleende rechtsbijstand. In dit geval ligt dat volgens het hof echter anders, omdat belanghebbende een volmacht heeft verleend waarin is vastgelegd dat alle vergoedingen die uit de procedure volgen aan hem toekomen. Uit HR 19 oktober 2012, ECLI:NL:HR:2012:BY0531, *Belastingblad 2012/519* m.nt. J.P. Kruijmel kan worden afgeleid dat als sprake is van de verlening van rechtsbijstand door een persoon die behoort tot het huishouden van belanghebbende de rechtsbijstand in beginsel niet op zakelijke basis is verleend en daarom niet kan gelden als beroepsmatig verleend. Dat kan echter anders zijn als de rechtsbijstand plaatsvindt tegen vergoeding. Ook op no-cure-no-pay-basis verleende rechtsbijstand geschiedt tegen vergoeding (vgl. HR 7 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT6841, *Belastingblad 2011/1193*). De uitspraak van het hof is daarom te begrijpen. Die maakt het overigens wel eenvoudig om door huisgenoten verleende rechtsbijstand voor vergoeding in aanmerking te laten komen.

R.T. Wiegerink